

Learning study i dans

Pernilla Ahlstrand

Holavedsgymnasiet, utvecklingslärare, Tranås kommun

Det som tidigare har tagit en termin att lära eleverna lär de sig nu på ett par veckor. Så effektivt kan det vara att arbeta med modellen learning study i undervisningen.

Medförfattare och faktagranskare: Lina Andersson, Susanne Skårstedt, Annica Lindholm Tejfors och Helena Uhr .

Learning study är ett sätt att utveckla ett ämnesdidaktiskt språk i ett lärarlag där elevers kunskaper står i fokus. På så sätt kan ett lärarlag närma sig betydelsen av specifika förmågor vilket underlättar planeringen av undervisning och hur man kan formulera sig om elevernas kunskaper.

Idag förväntas lärare kunna artikulera och kommunicera kring elevers kunskaper i relation till omdömessamtal, utvecklingssamtal, sambedömning och vid planering av undervisning. Tidigare studier och publicerade rapporter har pekat på att lärare ofta stöter på problem när det kommer till att formulera sig kring elevers kunskaper (Hofvendahl 2004, 2006; Korp 2006; Skolinspektionen 2010, 2012; Skolverket 2010a och 2010b; Zandén 2010; Tholin 2006). I styrdokumentet för grund- och gymnasieskolan (lgr11 och gy11) framhålls att undervisningen syftar till att utveckla olika förmågor hos eleverna. Vad innebörden av en förmåga är lämnas däremot till lärarna att utreda och specificera.

Pas de bourrée som lärandeobjekt

I en learning study arbetar ett lärarlag tillsammans med att planera, genomföra och analysera undervisning (Marton & Lo 2007; Marton & Pang 2006; Pang & Ling 2012; Marton, Runesson & Tsui 2004; Runesson 2011a, 2011b). Som del i ett skolutvecklingsprojekt hade jag förmånen att under läsåret 2012-2013 arbeta med ett lärarlag på gymnasienivå bestående av fyra danslärare. Min roll i arbetet bestod i att introducera learning study som modell, att bistå med litteraturtips om modellen, att analysera delar av materialet och att leda arbetet med att i lärarlaget gemensamt planera, genomföra och analysera undervisning. Dessutom filmade jag de tillfällen då undervisningen genomfördes.

För att på ett strukturerat sätt kunna genomföra gemensamt planerad undervisning behöver lärarna först enas om ett lärandeobjekt, det vill säga det avgränsade område eller innehåll som undervisningen syftar till att utveckla under ett antal lektioner. Detta lärandeobjekt väljs ut genom att identifiera ett område där lärarna själva har upplevt svårigheter med att undervisa eller där de upplever att eleverna har svårt att tillgodogöra sig undervisningen. I den här studien valdes ett specifikt danssteg, pas de bourrée, som lärandeobjekt. En pas de bourrée är ett grundsteg inom dans som är centralt för olika stilar inom exempelvis jazzdans, modern dans och balett. Studien bidrog till att utveckla mer kunskap om vad förmågan till tyngd kan innebära, det vill säga att i sin egen kropp bli medveten om hur man använder sig av tyngdförskjutningar för att kunna genomföra en korrekt pas de bourrée.

För att ta reda på vad elevgruppen redan kunde i relation till danssteget pas de bourrée så utfördes ett förtest. Det genomfördes en övning där steget ingick. Förtestet filmades och analyserades. På så sätt fick vi syn på de kritiska aspekterna, det vill säga de svårigheter som visade sig när eleverna genomförde övningen. Med hjälp av och genom att fokusera en av de kritiska aspekterna planerades därefter en första lektion. Alla lärare var delaktiga i att planera lektionen som därefter

genomfördes av en av lärarna. Det är av vikt att betona att det inte är en lärares enskilda undervisning som studeras utan en gemensamt planerad lektion. Alla lärare är ansvariga och delaktiga i utfallet av lektionen som prövas vid ett senare tillfälle i ett eftertest. Detta är en så kallad första cykel i en learning study och vi genomförde därefter tre liknande cykler där vi fördjupade våra insikter om lärandeobjektet pas de bourrée och förmågan tyngd.

Fyra olika elevgrupper blev undervisade om steget av fyra olika lärare som gemensamt planerat undervisningen. Till vår hjälp använde vi oss av variationsteorin (Echevarría, Magnusson & Maunula 2011; Marton 2005; Pang & Ling 2012; Runesson 2011) för att förfinas och utveckla innehållet i lektionen. Variationsteorin är ett verktyg för lärare som syftar till att genom olika variationsmönster systematiskt planera och genomföra undervisning. En av de kritiska aspekter som vi upptäckte i det filmade materialet av förtestet var elevernas svårighet att använda sig av bredd i steget, alltså att använda breda steg för att utföra pas de bourrée. Genom att använda variationsmönstret kontrast i undervisningen lät vi eleverna dels pröva att vara väldigt strama och arbeta med trånga steg, dels arbeta med djupa och rymliga steg så att vi kom åt det vi ville att eleverna skulle utveckla: en bredd i steget. Eleverna fick i sina kroppar arbeta med kontrasten trånga-djupa steg och blev på så sätt (fysiskt) medvetna om vilket kunnande som eftersträvades.

Genom att vi systematiskt analyserade undervisningen fick vi tillfälle att både bli uppmärksamma på elevernas svårigheter och att utveckla ett gemensamt ämnesdidaktiskt språk. I och med att alla lärare har olika utbildning och erfarenheter om ämnet så bidrar learning study till att fokusera samtalen och klarlägga de uppfattningar som lärare har om ämnet. Delar av kunskaperna i dans är tysta (Polanyi 1998, 2009; Schön 1983) eller snarare underförstådda, vilket är en konsekvens av att ämnet hör till en praktisk kunskapsstradition där traderingen av kunskap traditionellt har hanterats genom praktisk övning.

Det har inte alltid varit nödvändigt att artikulera och formulera sig kring vilka kunskaper som utvecklas. Som en konsekvens av de senaste läroplansreformerna, med en betoning på utvecklandet av förmågor, behöver lärare idag kunna artikulera och verbalisera vilket kunnande som förväntas utvecklas. Det blir en hjälp för lärarna vid återkoppling och bedömning av elevernas kunskaper. Därtill har ett vidgat kunskapsbegrepp (Carlgren 2011), främst i och med betoningen av färdigheter och förtroenheter i läroplanerna från 1994, varit ett stöd för erkännandet av praktiska kunskapsformer där ett görande är centralt. Kunskaperna visar sig delvis i ett utförande vilket kan vara svårt att som lärare kommentera och värdera mitt under pågående undervisning.

Implikationer

Utifrån studien kan vissa slutsatser dras.

Learning study bidrar till att utveckla kunskap om de olika förmågor som undervisningen förväntas utveckla.

Vad innebär det att utveckla en förmåga? För läraren kan det (efter många års arbete och undervisning) verka självklart; man ser när eleverna utvecklas. Det betyder dock inte att det är enkelt att formulera vad det är man ser. Utifrån lärarnas erfarenheter av undervisning har en viss intuition och magkänsla internaliserats vilken behöver artikuleras för att kunna ge eleven relevanta omdömen, både i undervisningen och exempelvis i ett utvecklingssamtal. Vi får genom det filmade materialet konkreta, specifika exempel på vad det är vi menar när vi, som i det här fallet, pratar om förmågan tyngd. Vi ser hur tyngden gestaltar sig i elevernas kroppar eller när den saknas. Vi kan därtill analysera vad det är som gör det svårt för vissa elevgrupper att utveckla förmågan tyngd. Planeringen av undervisningen tar därigenom utgångspunkt i den faktiska elevgruppen och vad just den här elevgruppen behöver för att komma vidare i arbetet.

Learning study bidrar till att lärare blir mer systematiska och analyserande i planering och genomförande av undervisning.

En tydlig slutsats som en av lärarna formulerade som "man måste ta sig tid för att vinna tid" handlar om att vi genom att arbeta fördjupat med ett avgränsat lärandeobjekt vinner tid. Det vill säga det som eleverna i ett tidigt stadié kan utveckla som förmåga genom undervisningen blir användbart senare i utbildningen. Vi fördjupar vissa saker som underlättar för fortsatt lärande. Ett år efter studiens genomförande berättar en av lärarna att det som tidigare tagit en halv termin att lära eleverna, steget pas de bourrée, lär de sig nu på ett par veckor. Läraren förklarar det med att hon blivit mer fokuserad och konsekvent i sin undervisning på grund av learning study-arbetet.

Learning study är en skolutvecklingsmodell som här har använts i syfte att bidra till ett kollegialt lärande och att få syn på elevernas kunnande i ämnet dans på gymnasienivå. Det medverkar i sin tur till att samtal om bedömning fokuseras och att ett ämnesdidaktiskt språk utvecklas. Det är centralt för att utveckla undervisningen men även hur man kommunicerar kunskapsmål till eleverna. Det kan dessutom vara en hjälp för lärarlaget vid sambedömning och hur man riktar progressionen i undervisningen mot ett gemensamt mål.